

HIJ WAS EEN SMOKKELAAR

Hannes Ekkelboom. Geboren te Weststellingwerf op 22 juni 1894, zoon van een goed opgeleide timmerman, verhuisde op jonge leeftijd met zijn familie naar Losser. De verwachting was dat de arbeidsmarkt in Twente beter was. De textielabrikanten beleefden gouden tijden. En niet alleen in Twente. Ook aan de overkant van de grens in Gronau en Nordhorn was de textielfabricage een belangrijke bron van inkomsten.

De woning in Losser werd na twee jaar verruild voor een huis in Overdinkel. Hier leerde Hannes de op 6 september 1892 geboren Lum (Ummigje) Leeuw kennen. Vanwege het gitzwarte haar had ze de bijnaam 'Zwarte Lum'. Ze trouwden op 11 april 1917. Vermoedelijk omdat er geen woning voor handen was of gewoon uit avontuur gingen ze in een woonwagen wonen. Hier werd het eerste kind geboren dat echter niet levensvatbaar was. Lum vormde de gedachte dat haar doodgeboren vrucht een straf van hogerhand was. Ze wilde niet langer in een woonwagen verblijven en daarom verhuisden ze naar een woning aan de Hoofdstraat, waar nu cafetaria de Boemerang is.

De belangrijkste bron van inkomsten was het loon dat Hannes verdiende in de textiel. Bovendien hadden ze een klein winkeltje van waaruit groente en levensmiddelen werden verkocht en was Hannes ook nog eens straatmuzikant.

Drummer Hannes Ekkelboom (de smokkelaar), met klarinet Piet Ekkelboom (broer van Hannes) en accordeonist Kobus de Vries.

De kinderen Rikus, Koopje (Koos of Zus genoemd), Geert en Jaap werden geboren. Inmiddels had een tweede verhuizing plaats gevonden. Het gezin ging wonen aan de Hoofdstraat tegenover de Smederij Schulten.

Hannes had naast de inkomsten uit de textiel, de straatmuziek en het winkeltje een inkomstenbron ontdekt die zeer lucratief was. Weliswaar niet geheel ongevaarlijk, maar och, het werd door zo velen gedaan en het geld was snel verdiend. Het fenomeen smokkelen deed de gemoedsrust van het jonge, drukke gezin Ekkelboom geen goed. Vooral na het uitbreken van de oorlog in 1940 was de spanning, vooral voor moeder Lum, soms niet te dragen. Het hele gezin wist waar pa mee bezig was.

's Nachts werd er geschoten aan de grens. De harten in huize Ekkelboom sloegen menigmaal over en de zenuwen gierden door de kelen van de nog relatief jonge kinderen. Wat een geruststelling dat Pa dan tegen het ochtendgloren weer thuis kwam.

Op vrijdag 13 september 2013 had ik een gesprek met de toen 80 jarige Jaap, de jongste telg uit het gezin van Hannes en Lum Ekkelboom: 'Ik kan mij alles nog als de dag van gisteren herinneren', verhaalt hij. 'Mede door het smokkelen heeft mijn moeder geen rustig leven gehad. Er was altijd spanning. Dat had natuurlijk ook zijn weerslag op ons kinderen. En dat het risico bijzonder groot was mag blijken uit het feit dat pa een keer thuis kwam terwijl zijn kleding doordrenkt was met olie. Hij smokkelde meestal koffie naar Duitsland en nam die nacht een blik bakolie op zijn rug mee terug. Hij werd door een commies gesommeerd te stoppen. Maar aan dat soort bevelen gaf hij geen gehoor en liep hard weg. Toen is hij beschoten door die commies. De kogels boorden zich door het blik dat pa op zijn rug meedroeg'.

Gelukkig kwam het gezin Ekkelboom met weinig kleerscheuren de oorlog door. In 1945 werd gevierd dat Nederland onder het juk van de Duitsers uit was. De twee oudste kinderen waren inmiddels getrouwd en woonden niet meer bij Hannes en Lum. Geert en Jaap waren nog thuis. Het werken in de textiel, de winkel, de straatmuziek en het smokkelen ging echter gewoon door.

Jaap Ekkelboom vervolgt zijn verhaal: 'Ik heb eigenlijk wel een fijne jeugd gehad. In de oorlog hoefde ik maar sporadisch naar school. Ik was altijd in het dorp onderweg. Dan bij de soldaten, waar we chocola en sigaretten van kregen en dan weer met mijn vrienden op pad. Maar op 27 juli 1947 kregen wij het trieste bericht dat pa aangeschoten was door een commies. Later

hoorde ik dat pa op pad was geweest met een maat om te smokkelen. Op de terugweg liepen ze over een akker waar korenschoven op stonden. Plotseling kwamen er twee commiezen uit de korenschoven en riepen: 'Commiezen, halt of ik schiet'. Zoals al eerder gezegd deden de smokkelaars hier niets op uit en zetten het op een lopen richting Tiekervenweg. Hierna werd door één van de commiezen een schot gelost. Pa kreeg een kogel in de zijkant van zijn buik en die verdween uit zijn lichaam aan de andere kant. De versie van de commies, zo hoorde ik later, was dat hij had gericht op de benen van mijn pa, maar dat pa zich op het moment dat hij schoot hurkte om onder het prikkeldraad door te kruipen. De maat van mijn pa verdween in het niets. Pa werd aan een verhoor onderworpen door de commiezen. Ze wilden weten wie die andere persoon was. Hij heeft dat niet verteld. Hij zei dat hij alleen was. Hierop hebben de commiezen een ladder opgehaald van de boerderij (nu Olde Meierink Bouwburo) aan de overkant van de Tiekervenweg. Ze hebben pa daarop gelegd en hebben hem naar de boerderij gebracht. Deze boer had de bijnaam 'de Kieviet'. Meerder keren werd door de commiezen aan pa gevraagd wie zijn 'Kompel' was. Hij heeft volgehouden dat hij alleen was. Telefoonverbindingen waren slecht in die tijd. Andere vormen van communicatiemiddelen waren er nauwelijks. Al met al duurde het vier uren voordat hij in het ziekenhuis in Enschede terecht kwam. Mijn moeder vertelde me later dat ze in de ziekenauto waarmee Pa vervoerd was, meegereden was en toen ze vlak bij het ziekenhuis waren had gezegd: 'Hannes we zijn er bijna. Alles komt goed'. Hierop had pa gezegd: 'Nee Lum, 't is afgelopen met mij'. Even later is hij op de operatietafel gestorven. Zijn darmen en lever waren door het schot geperforeerd'.

Dit voorval deed de gemoederen in het grensdorp Overdinkel flink oplaaien. Een dorp van smokkelaars was diep in haar ziel getroffen. Doodgeschoten voor 25 kilo koffie. 'Die commies moesten ze ik weet niet wat doen'. Omdat de douane grote rancuneuze problemen voor de betrokken commies voorzag is hij direct overgeplaatst naar een voor de bevolking onbekende bestemming.

Jaap Ekkelboom vervolgt: 'Mijn moeder had veel verdriet. Haar man overleden op 52 jarige leeftijd en de sociale voorzieningen waren nog niet wat ze later waren. Gelukkig werd ze door de familie goed opgevangen en had ze alle steun van haar kinderen. Toen kwam de begrafenis. Het smokkel-dorp Overdinkel liep uit. Ik weet nog goed dat dominee van Doorn een grafrede hield. Eén zin uit die rede zal ik nooit vergeten: 'Ik geef een eresaluut aan Johannes Ekkelboom. Hij heeft de ongeschreven code dat je je 'Kompel' niet verraadt, geen geweld aangedaan'.

Sietse Smit

Noot auteur: Navraag bij Henk Olde Meierink leert dat zijn opa de bijnaam 'De Kivik' had. De bevolking van Overdinkel dacht dat het de Kieviet was. Voordat de opa van Henk in Overdinkel terecht kwam woonde hij in Beuningen op een boerderij die de naam 'De Kivik' droeg.

Saillant detail: De auteur van dit verhaal is een kleinzoon van Hannes en Lum. Zoon van Koopje Ekkelboom die gehuwd was met Kasper Nanne Smit. Toen opa Hannes overleed was deze kleinzoon 77 dagen oud. Zijn vader was op de boot onderweg naar Indië als dienstplichtig militair. Pas drie jaar later keerde hij terug.

Noot redactie: (Her)leest u bij dit artikel ook nog eens 'Grensdienst aan de Dinkel' (Oet Dorp en Marke 2009/2), waarin de heer J.H. Heikens herinneringen ophaalt aan zijn dienst als douanier in Overdinkel in de jaren 1947 tot 1953. Hij noemt o.a. een incident waarbij een smokkelaar van 10 kilo koffie door een grenscommies werd doodgeschoten, als één van de redenen van zijn overstap van de Douane naar de Directe Belastingen. Als u de betreffende aflevering van OD+M niet bewaard heeft kunt u het verhaal ook nalezen op onze website.

DE SMOKLERS

'n Zwoarn daamp lig oawer 't laand
't is stil, gin'n hofhoond heur i'j blekk'n.
Alleen oet natte kale beum
begint 't zacht en droov te lekk'n.

Stikduuster is 't van dichtbie en van wiedz'n
de moan is vot, iej zeet niks van gin'n ziedten.
Nen dikk'n daamp met fiene dröppel valt near
't is wat ze neumt, richtig smokkelwear.

Dieks löp veurop met 'n puutke koffie, he wet waar he geet,
dan Hennik met botter, ok hee wet bescheed.
Nömmer drie Graads met goarn veur achter 'n poal.
En achteran Hearn, veur 't eertste moal.

Opees 'Halt kommiezen! Sta of ik schiet.'
'Loap keals', röp Dieks, 'wie bint er sebiet.'
'Ze scheet zoa nog mer nich, weast mer nich bange,
't is groatsprekkerie, dat ken wi'j a lange.'

Dan ... twee schötte, nen vlok, nen schreeuw, nen gil.
'Vedan keals, wi'j bint er', dan is 't wear stil.
'Den aap hew wear binn'n, wi'j bint weer oaver 'n streep,
hoast war'n ons dee duuvelse keals te leep!'

Dieks, Hennik, Graads, mer woar is Hearn, nommer veer?.
Ze roopt en ze loert, mer vernemt em nich mear.
's Annerdaags, veur de zun, in 'n dreugn sloot
veunn ze em wear op zien puutke, mer Hearn was dood.

Hans van Huizen

(In 1984 'maakte' Hans van Huizen, zoals hij dat zelf zegt, 'enkele verzen' die werden gepubliceerd in de bundel 'Ezelsoren' van de gemeentelijke bibliotheek Denekamp. Het gedicht 'De Smoklers' is één van die 'verzen').